

بررسی میزان نیاز به راهنمایی دانش‌آموزان دبیرستان‌های شهر تهران

مریم دیبا واجاری*

دکتر سیمین حسینیان**

دکتر یحیی قانلی***

چکیده

در پژوهش حاضر میزان نیاز به راهنمایی شدن دانش‌آموزان دبیرستان‌های شهر تهران در شش زمینه جسمانی، روانی، اجتماعی، شغلی، تحصیلی و مذهبی مورد بررسی قرار گرفته است. فرضیه اصلی پژوهش عبارت بود از این‌که: بین دانش‌آموزان دبیرستانی از لحاظ میزان نیاز به راهنمایی شدن در شش زمینه جسمانی، روانی، اجتماعی، شغلی، تحصیلی و مذهبی تفاوت وجود دارد. نمونه مورد نظر را ۴۲۲ نفر از دانش‌آموزان دختر و پسر مدارس دولتی و غیر انتفاعی شهر تهران بودند. بدین ترتیب که ابتدا مناطق و مدارس با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب و بعد از طریق نمونه‌گیری طبقه‌ای، تناسب جنس و نوع مدرسه در آن رعایت شد و با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده از میان مدارس منتخب تعدادی کلاس برگزیده شد. روش تحقیق زمینه‌یابی و ابزار پژوهش پرسش‌نامه راهنمای نیازهای دانش‌آموزان دبیرستانی است. به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از شاخص‌های آمار توصیفی نظیر درصد، فراوانی و شاخص آمار استنباطی آزمون مجذور کای، ضریب همبستگی سامرز و ضریب تعیین استفاده گردید. نتایج پژوهش بیانگر این است که میزان نیاز دانش‌آموزان به راهنمایی شدن در زمینه‌های مختلف متفاوت است و نیاز تحصیلی در درجه اول و نیاز شغلی در درجه دوم اهمیت قرار دارد.

کلید واژه: نیاز، نیازسنجی، نیاز به راهنمایی، دانش‌آموزان دبیرستان

تاریخ دریافت مقاله: ۸۹/۱۱/۲۱ تاریخ شروع بررسی: ۹۰/۲/۳ تاریخ پذیرش مقاله: ۹۰/۸/۲۸

* دانشجوی دکتری مشاوره دانشگاه علامه طباطبایی maryam.diba@yahoo.com

** استاد دانشگاه الزهرا

*** استادیار دانشگاه تربیت معلم

مقدمه

تحول جامعه (ایران) از حالت ساده و ابتدایی گذشته، به وضعیتی پیچیده و بغرنج امروز موجب بروز مشکلاتی در زمینه‌های متعدد شده است که فعالیت راهنمایی و مشاوره برای حل آنها ضرورت می‌یابد (شفیع‌آبادی، ۱۳۸۷). راهنمایی یکی از خدمات مهمی است که به‌وسیله مشاوران به دانش‌آموزان ارائه می‌گردد (شفیع‌آبادی، ۱۳۸۱؛ اکستورم و همکاران^۱، ۲۰۰۴؛ بیکر^۲، ۲۰۰۰؛ گیسون و همکاران^۳، ۱۹۹۳؛ هیچنر و هیچنر^۴، ۱۹۸۷ و استون و برادلی^۵، ۱۹۹۴). داشتن اخلاق حرفه‌ای (حسینیان، ۱۳۸۵) و ویژگی‌های خاص، برای مشاور، ضرورت انجام راهنمایی است. برخی از صاحب‌نظران، راهنمایی را فعالیتی عمومی‌تر در نظر می‌گیرند و معتقد به «تقدم راهنمایی بر مشاوره» هستند (شفیع‌آبادی و ناصری، ۱۳۸۸). به نظر آنان، راهنمایی از خلال یک رابطه مبتنی بر تعامل حسنه بین مراجع و مشاور انجام‌پذیر است و هسته اصلی و عمده این کار بر مشاوره و تبادل نظر مبتنی است و می‌توان گفت که مشاوره قلب برنامه راهنمایی است و از خدمات بسیار اساسی آن است. نوابی‌نژاد (۱۳۸۳) ضمن تایید این موضوع، معتقد است که گاه راهنمایی گروهی می‌تواند به مشاوره گروهی منتهی شود، بدین معنی که ممکن است مراجعی مسائل و موضوعاتی که بار عاطفی دارد در گروه عنوان کند و دیگر اعضای گروه نیز نیاز به چنین بحثی را احساس کنند، بدین ترتیب راهنمایی گروهی به مشاوره گروهی تغییر یابد و بالعکس.

راهنمایی به انواع گوناگون تقسیم می‌شود؛ برای مثال، از نظر نوع موضوع شامل تحصیلی، شغلی، خانوادگی و بهداشتی است که هر کدام از آنها می‌تواند به دو شیوه فردی و گروهی اجرا شود. این تقسیم‌بندی صرفاً یک طبقه‌بندی صوری است که به منظور سهولت در بررسی و تهیه محتوا انجام می‌پذیرد، اما در عمل و بنا به ضرورت از همه انواع راهنمایی توأم می‌توان استفاده کرد (شفیع‌آبادی، ۱۳۸۱). غرض از راهنمایی، کمک به فرد در تصمیم‌گیری آگاهانه، عاقلانه و انتخاب مناسب است. منظور از کمک، ایجاد شرایط و زمینه‌ها و فرصت‌های مناسب از طریق ارائه خدمات مختلف است، تا این فرصت‌ها و خدمات، فرد را در انتخاب درست یاری دهد (صافی، ۱۳۷۹). تیدمن و فیدلر راهنمایی را کاربرد تخصصی دانش عمل هدف‌دار در درون ساختار ویژه آموزش و پرورش تعریف می‌کنند، به گونه‌ای که دانش‌آموزان بتوانند اهداف خود را با حداقل مداخله دیگران برگزینند (شفیع‌آبادی، ۱۳۸۷).

امروزه راهنمایی یکی از فعالیت‌های اساسی مشاوران در دنیا است. به عقیده استرانگ (۲۰۰۷)، مشاوران اثر بخش، به‌ویژه در شناخت و تفسیر ساختارمند، جهت بررسی نیازهای دانش‌آموزان مهارت دارند، به‌نحوی که این موضوع را در ارزشیابی از تمام فعالیت‌های خود مورد